

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

31.05.2022. Nr. 1-8/14

**Ministru prezidentam
Krišjānim Kariņam**
pasts@mk.gov.lv

Par priekšlikumiem Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam

Kopš šā gada 24. februāra, kad Krievijas Federācija ir uzsākusi bruņotu konfliktu Ukrainā, kas sekojoši ir izraisījis Ukrainas civiliedzīvotāju pieplūdumu Latvijā, Tiesībsarga birojs seko līdzi, kā tiek nodrošināta Ukrainas civiliedzīvotāju pagaidu aizsardzība Latvijā. Jāatzīst, ka katra krīzes situācija spilgti uzrāda gadiem nerisinātas sistēmiskas problēmas. Tā tas bija Covid-19 epidēmijas uzliesmojuma laikā, parādot Latvijas veselības aprūpes trauslumu, tā šobrīd, beidzoties sākotnējam trīs mēnešu Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta periodam, skaidri izgaismojas, ka Latvijā akūti trūkst sociālie mājokļi un mājokļi par pieejamām īres maksām. Tāpat ir skaidri redzams, ka pat pēc Satversmes tiesas spriedumiem pārskatītie minimālā ienākuma lielumi nav pietiekami, lai nodrošinātu cilvēka cienīgu dzīvi. Minimālā darba alga nav pietiekama, lai strādājošais bez papildu atbalsta varētu nodrošināt sev un savai ģimenei cilvēka cienīgus dzīves apstākļus. Apzinoties Latvijas finanšu iespējas un to, ka nav iespējams prognozēt, cik liels Ukrainas civiliedzīvotāju skaits paliks Latvijā ilgāku laiku un cik cilvēki vēl būs spiesti bēgt no kara, aicinu valdību veidot tādu atbalsta sistēmu, lai neviens Ukrainas civiliedzīvotājs nepaliktu bez pajumtes un uztura, īpašu uzmanību pievēršot mazāk aizsargātām iedzīvotāju grupām.

Civilās aizsardzības Operatīvās vadības centrs arī ir aicinājis tā sastāvā esošās institūcijas un organizācijas sniegt savus ierosinājumus Ukrainas civiliedzīvotāju atbalstam.

Izvērtējot informāciju par personām, kas ieceļojušas no Ukrainas, sniedzu turpmāk norādītos priekšlikumus.

Tā kā personu loks, kas Latvijā ir ieceļojis no Ukrainas, ietver gan mātes ar maziem bērniem, gan seniorus, turklāt dzīvesvietas vai darba atrašana dažādu iemeslu dēļ var prasīt ilgāku laiku, aicinu primāri sniedzamo atbalstu līdz 120 dienām nodrošināt arī tām personām, kas atbalstam ir pieteikušās pēc 2022.gada 24.maija. Šāds solis, kopā ar citu šajā vēstulē rosināto atbalsta veidu ieviešanu arī mazinātu cilvēku tirdzniecības riskus.

Tiesības uz mājokli ir nozīmīgas pamattiesības, tāpēc rosinu noteikt izņēmuma kategorijas, kam Ukrainas civiliedzīvotāju atbalsta likuma 12.pantā noteiktais primārais atbalsts – izmitināšana – būtu nodrošināma arī ilgāk par 90 (vai 120) dienām, ja personai tas nepieciešams. Šajās kategorijās ietilptu personas, kam savu personisko vai citu iemeslu dēļ varētu būt grūtības gan atrast piemērotu mitekli, gan iekļauties darba tirgū. Proti, personas ar kustību traucējumiem, kam būtu grūtības īres tirgū atrast mājokli, kas ir piemērots viņu vajadzībām un ļauj patstāvīgi pārvietoties, dzīvesvietu atstājot. Šajā kategorijā būtu iekļaujamas arī mātes ar bērniem, kas nav tādā vecumā, lai apmeklētu bērnudārzu, kā arī seniori, kas nespēj iekļauties darba tirgū, ģimenes ar maziem bērniem, daudzbērnu ģimenes, bērni, kuriem nodibināta ārkārtas aizbildnība, grūtnieces u.c. Vienlaikus būtu jānodrošina šāda individuāla risinājuma piemērošana arī citās situācijās, kam būtu nepieciešams izstrādāt detalizētākus kritērijus. Līdz ar to būtu nepieciešams veikt attiecīgus grozījumus arī Ministru kabineta 2022.gada 12.marta noteikumos Nr.168 “Noteikumi par primāri sniedzamā atbalsta nodrošināšanu Ukrainas civiliedzīvotājiem”.

Papildus, tām personām, kas no valsts nodrošinātās dzīvesvietas dodas uz savu mitekli, kā arī personām, kas uzreiz iekļaujas īres tirgū, aicinām noteikt vienreizēju pabalstu sadzīves priekšmetu un mīkstā inventāra iegādei. Šāds pabalsts sniegtu personām iespēju iegādāties segas, virtuves piederumus u.c. sadzīvei svarīgus priekšmetus, ko, bēgot no kara apstākļiem, personas nav spējušas paņemt līdzi, bet, kas ir nozīmīgi ikdienas dzīvē, tomēr īres dzīvokļos visbiežāk nav pieejami.

Atbalsta nesniegšanas gadījumā daļai ģimeņu ar bērniem var rasties problēmas ar pamatvajadzību nodrošināšanu, līdz ar to tās nonāks riska grupā, bet atsevišķos gadījumos var rasties nepieciešamība vērtēt vecāku un/vai ārkārtas aizbildņu spēju nodrošināt bērnu aprūpi. Tāpat, ņemot vērā, ka daudzi Ukrainas bērni ir uzsākuši mācības Latvijas izglītības iestādēs, skolām un bērnudārziem jau tagad ir svarīgi zināt, vai šie izglītojamie turpinās mācīties arī jaunajā mācību gadā. Savukārt atsevišķu ģimeņu uzturēšanās pašvaldībās, valstī būs atkarīgas no iespējas atrisināt dzīvesvietas jautājumu un spējas apmierināt citas pamatvajadzības.

No statistikas redzams, ka viena trešdaļa no visiem atbraukušajiem Ukrainas civiliedzīvotājiem ir bērni – aptuveni 10000. Bet ģimenes valsts pabalsts ir pieprasīts aptuveni par 2700 bērniem. Ir nepieciešams uzlabot komunikāciju un informācijas apmaiņu, lai Ukrainas civiliedzīvotāji būtu informēti par tiesībām saņemt paredzētos valsts sociālos pabalstus un citus atbalsta veidus.

Tuvākajā laikā ir jābūt skaidrībai par turpmākajiem atbalsta saņemšanas nosacījumiem un savlaicīgi par to jāinformē sabiedrība, lai Ukrainas civiliedzīvotāji varētu rēķināties ar tiem un lemt par savu turpmāko rīcību.

Ar cieņu
tiesībsargs

Juris Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu